

סנהדרין פא

משה שווערד

1. שו"ת תורה לשמה סימן תיב

גם דרך אגב נסתפקנו אם אדם עבר ב' מיני עבירות וחוזר בתשובה ועשה תיקון במספר תעניות אשר קצב רבינו האר"י זיע"א לכל מין עבירה סך ימים אם תעניותיו עולים לו בשביל תיקון ב' מיני עבירות או"ד צריך לכל מין עבירה מספר ימים בפ"ע ואת"ל דבעי לכל מין ומין ממני העבירות תיקון בפ"ע במספר התעניות הנה אם העבירות הם מין אחד כגון שעשה עבירה אחת ב' ושלש פעמים או יותר אם עולה סך התעניות שמתענה בעבור כולם ביחד כיון דהם מין אחד. יורנו המורה לצדקה ושכמ"ה. ...

ונראה להוכיח בעבר ב' מיני עבירה דבעי תיקון לכל א' וא' בפ"ע ולא יספיק תיקון אחד לשניהם והוא ממ"ש במתניתין דסנהדרין דף פ"א מי שנתחייב בשני מיתות ב"ד נידון בחמורה רבי יוסי אומר נידון בזיקה הראשונה שבאה עליו וקאמר בגמרא עבר עבירה תניא כיצד אר"י נידון בזיקה הראשונה הבאה עליו חמותו ונעשית אשת איש נידון בחמותו א"א ונעשית חמותו נידון בא"א א"ל רב אדא בר אבהו לרבא חמותו ונעשית אשת איש לידון נמי איסור א"א דהא א"ר אבהו מודה ר"י באיסור מוסיף א"ל אדא ברי בתרי קטלי קטלת ליה ופי' רש"י בתמיה אמת שחלו שתיהן עליו ועבירה שיש בה שתי מיתות נידון בחמורה והאיך אתה בא לדון באשת איש וכי תהרגנו ב' פעמים וכי חייל א"א אחמותו לרבי יוסי לענין שוגג הוא ולהתחייב ב' חטאות עכ"ל ע"ש נמצא אי הוה אפשר למקטלי בתרי קטלי עבדינן דלא קא"ל אה"נ חיילי אלא שזו החמורה עולה לשתיים ומוכח דס"ל כיון שהם ב' מיני איסורים בעי תיקון לכל או"א ולהכי בשוגג דאפשר למעבד ב' תיקונים אמרינן שיביא ב' חטאות ולא אמרינן דסגי בחטאת אחת לשתיים אף על פי שעשה ביאה אחת והיינו משום דהם ב' מיני איסורים ועל כן בנידון השאלה יש להורות לו שיעשה מספר תעניות לכל מין ומין של עבירה בפ"ע ורק במין אחד יועיל תיקון אחד לכמה פעמים...

והנה באמת עוד אוכל להסביר לכם הענין הזה לחלק בין עבירות שהם מין אחד ובין עבירות שהם שני מינים והוא דיש להוכיח ד"ז מן הודוי כי הוא מ"ע =מצות עשה= מן התורה להתוודות כמ"ש איש או אשה אשר יעשו מכל חטאת האדם וכו' והתוודו את חטאתם אשר וכו' ואין שום תשובה ותיקון מועיל בלא ודוי ומצינו שהצריכו חז"ל לפרוט חטאיו בודוי להזכיר כל מין עבירות שעשה אבל לא הצריכו להזכיר בודוי שלו על עבירה אחת כמה פעמים עשה אותה הרי ודוי אחד עולה לעבירה שעשה אותה כמה פעמים אבל לא יעלה לכל מיני עבירות אלא צריך שיוזכר כל מין עבירה שעשה וכן ה"ה בענין התענית כך צריך להיות. והיה זה שלום ואל שדי ה' צבאות יעזור לי. כ"ד הקטן יחזקאל כחלי נר"ו.

2. תוספות מסכת סנהדרין דף פא עמוד א ד"ה ונגמר דינו

ונגמר דינו לעבירה קלה וכו' - תימה ואמאי נדון בחמורה הא הויא לה עדות שאי אתה יכול להזימה דאי מיתזמי סהדי בתראי לא מיקטלי כיון דבלאו סהדותיהו גברא בר קטלא הוא כדמוכח בפ"ק דמכות (דף ה.). גבי באו שנים ואמרו בחד בשבא נגמר דינו של פלוני וכו' [1] וי"ל דהכא מיירי כגון דהך עבירה שניה עבר בפני ב"ד דאפילו בעדות שאי אתה יכול להזימה מחייבין ליה לעיל בטרופה משום ובערת הרע [2] ועוד יש לומר כיון דאי מיתזמי קמאי או מיתכחשי מהני סהדותיהו דבתראי עדות שאתה יכול להזימה קרינן ביה.

3. מאירי על סנהדרין דף פא/א

כבר ביארנו שמי שנתחייב שתי מיתות נדון בחמורה ואפילו נגמר דינו בקלה שמא תאמר ומאחר שנגמר דינו האריך מקבלין עוד עליו עדות והרי עדות שאי אתה יכול להזימה הוא שהרי יכולין לומר הואיל וכבר נגמר דינו לא באנו להרג אלא מי שכבר נהרג יראה מכאן שאין יכולין לומר כן [3] הואיל ואף לאחר גמר דין מחזירין לזכות ואין זה כגוסס בידי שמים וי"מ אותה בשעשה את החמורה בפני בית דין שאף הטרפה חייב כמו שביארנו למעלה ואין צרך בכך:

4. רשימות שיעורים

דף פא. תוס' ד"ה ונגמר דינו לעבירה קלה וכו'. וז"ל תימה ואמאי נדון בחמורה הא הוא לא עדות שאי אתה יכול להזימה דאי מיתזמי סהדי בתראי לא מיקטלי כיון דבלאו סהדותיהו גברא בר קטלא הוא, כדמוכח בפ"ק דמכות (דף ה.) גבי באו שנים ואמרו בחד בשבא נגמר דינו של פלוני וכו'. וי"ל דהכא מיירי כגון דהך עבירה שניה עבר בפני ב"ד דאפילו בעדות שאי אתה יכול להזימה מחייבין ליה לעיל בטריפה משום ובערת הרע, ועוד יש לומר כיון דאי מיתזמי קמאי או מיתכחשי מהני סהדותיהו דבתראי עדות שאתה יכול להזימה קרינן ביה עכ"ל.

ונראה לבאר דיש ב' אופנים בדין עדות שאי אתה יכול להזימה: א) כשאי אפשר להכחיש או להזים את העדות וכגון כשאמר העד איני יודע בחקירות, ב) עדות שא"א להענישם ולקיים בה עונש דכאשר זמם וכגון עדי ב"ג ובן חלוצה. וי"ל דכשאי אפשר להזים ולהכחיש את העדים אזי חל חסרון בדין הגדת עדות, דליכא חלות שם מעשה הגדת עדות וא"א לקבל את עדותם כלל. ודין זה נלמד מהפסוק "ודרשו השופטים היטב", דילפינן דבעינן דרישה וחקירה וכשאי אפשר

לקיים דרישה וחקירה ליכא מעשה הגדת עדות כלל. ואילו הדין הב' דעדות שאילה"ז אינו מפקיע את מעשה הגדת עדות מעיקרא אלא דחל חסרון בדין נאמנות העדים, דהעדים נאמנים רק באופן ששייך להענישן בדין כאשר זמם. ולפי"ז נראה לבאר את התירוץ השני שבתוס' דאע"פ שעכשיו אי אפשר להעניש את העדים השניים אם הוזמו, מ"מ מאחר דחלה מעשה הגדה וקבלת עדות וכל החסרון כשאי אפשר להענישן הוא דין בנאמנות העדים אזי י"ל דהואיל ויתכן להענישן אם יוזמו אח"כ העדים הראשונים שפיר הו"ל עדות שאתה יכול להזימה, דמאחר שיתכן שיוכלו להענישן א"כ אין חסרון בנאמנות העדים. ואילו התירוץ הראשון בתוס' ס"ל דאף באופן שאי אפשר לקיים בעדים את העונש דכאשר זמם חל חסרון במעשה הגדת העדות, ומכיון דבשעת הגדת העדות לא חלה מעשה הגדה כלל שלא היו ראויים באותה שעה ליענש אם הוזמו, א"כ י"ל שאין לקבל את עדותם משום שיש אפשרות שיוזמו העדים הראשונים.

5. יד רמה על סנהדרין דף פא/א

א"כ מאי קמ"ל יחזקאל, ומקשינן ודילמא תורה קמהדר, להזהיר את ישראל עליה, ודחינן [1] א"כ הו"ל לאהדור' כי היכי דאהדרה משה רבינו, דלימא בן סורר ומורה בהדיא ונערה מאורשה בהדיא, ולא לינקוט לישנא אחרנא דאיכא למיטעי ביה, [2] ואית דמפרשי א"כ הו"ל לאהדורה כי היכי דאהדרה משה רבינו במשנה תורה שהתחיל מפרש את כל המצות והולך באר היטב:

6. עיון יעקב (על עין יעקב) סנהדרין פרק ט - הנשרפין דף פא עמוד א אות קיז

ואת אשת רעהו לא טימא שלא ירד לאומנות חבירו כי הוא בכלל לא תחמוד אשת רעך וכל אשר לרעך ואל אשה נדה לא קרב שלא נהנה מקופה של צדקה דקדק לומר קופה של צדקה שקופה של צדקה מתחלקת בע"ש וניזון ממנה שבעת ימים כדאיתא ביורה דעה סימן רנ"ו כמו נדה שרואה יום אחד וטמאה שבעת ימים:

7. מרגליות הים

יב. זאת אשת רעהו לא טימא שלא ירד לאומנות חבירו, ע' קדושין ל' ע"ב ללמוד אומנות מנלן דאמר קרא ראה חיים עם אשה אשר אהבת כו', ויעוין בשו"ת בית אפרים מהגרא"ז מרגליות חו"מ סי' כר"כ, ובשדי חמד כללים מערכת יו"ד כלל מ"ה כמה פרטי הלכה בדיון היורד לאומנות חבירו. [רע' שו"ת הרי בשמים תנינא סי' ד"ה דלא ירד לאומנות חבירו היינו שהוא דומיא דטימא אשת חבירו שעיר'ז אוסרה על בעלה ומפסידה ממנו לגמרי כן כשירד לאומנות חבירו ומבטל אותו ממנה כו' עיי"ש.

8. שו"ת חתם סופר חלק חו"מ תשובה עט

מתוך הדברים למדנו ג' מיני יורד לאומנות, א' בר מתא אבר מתא אחריני דלא שייך בכרגא, דמוציא בדיינים כמבואר להדיא בתשו' מ"ב סי' ז"ך, ויורד לאומנות דדמי ליהבי סייארא דאפי' בר מתא ידידיה מוציא בדיינים. ב' יורד לאומנות כעין מערופיא של ישראל דהוה רק רשע, ואפשר בשל נכרי נמי, **והיינו הך דסוף פרק הנשרפין**. מבר מבואר ידידיה דמותר אפי' **לכתחלה**, ומ"מ **ממדת חסידות יש למנוע**, והיינו שלהי מכות [כ"ד ע"א] בא דוד והעמידן על י"א לא עשה לרעהו רעה שלא ירד לאומנות חברו

9. מהר"ל חדושי אגדות על סנהדרין דף פא/א

אל ההרים לא אכל וכו'. כי מי שאוכל בזכות אבות אינו בריה בעצמו. ומה שאמר שלא הלך בקומה זקופה אין עליו יראת שמים וכאלו אין לו אלוה. ואל אשת רעיהו לא קרב שלא ירד לאומנות של חבריו כי האומנות נקרא אשה לאדם שמתפרנס ממנו והאומנות עזר לו כמו שהאשה עזרתו, ומי שירד לאומנתו של חברו מתחבר לאשת חברו. ודבר זה אין ראוי, כי הש"י נתן לכל בריה שיוכל לעמוד בו, ולא יכנס אל מה ששייך לחבריו. ואל אשה נדה לא קרב שלא נהנה מקופה של צדקה, כי כמו שהאומנות נקרא אשת רעיהו לפי שהאומנות הוא מחיה לאדם כמו האשה שהיא עזרתו, כך נקרא קופה של צדקה אשה שהיא מפרנסת האדם רק שהוא מרוחק מן האדם, כמו הנדה שהיא מרוחקת ומסואבת היא כך הוא קופה של צדקה. **וכבר התבאר פעמים הרבה מאוד כי שלימות האדם בעצמו, ולא שיתלה בזולתו, וכנגד זה אמר שלא אכל בזכות אבותיו שאם אכל בזכות אבותיו הרי אינו בריה בעצמו שהרי אין עומד בעצמו**. והשני שהיה שלם עם בוראו וכנגד זה אמר שלא הלך בקומה זקופה כי מי שהולך בקומה זקופה אין עליו יראת בוראו. ואמרו קידושין (ל"א א') שמי שהולך בקומה זקופה כאלו דוחק רגלי שכניה, והשלישי שיהיה שלם עם זולתו זה שאמר ואת אשת רעיהו לא טמא שלא ירד לאומנתו של חברו והרע אל חברו, ואחר כך אמר עוד ואל אשה נדה לא קרב שלא נהנה מקופה של צדקה שדבר זה גנאי ובזיון אליו גם זה אין לו לעשות:

10. בן יהוידע על סנהדרין דף פא/א

שלא אכל בזכות אבותיו. נ"ל בס"ד לקשר מדות טובות אלו זו עם זו, והיינו אדם שיש בידו תורה ומעשים טובים עשר ידות על אחרים, הנה כפי הטבע יוכל היצר הרע להכשילו בגאווה, באומרו ראה מעשיך וראה מעשה אחרים דאין עושים אחד מעשרה ממך, ובמה יוכל האדם לדחות יצר זה מעליו הוא שיחשוב שהוא ניזון ומקבל טובות בעולם הזה של עושר וחיים ובנים בזכות מעשיו ועסק תורתו ולא מכח המזל והכוכב שנוולד בו, וכיון שהוא חושב כך לא יבא להתגאות, כי בזה אפשר שכלה כל הקרן של תורה ומצות שיש בידו וכמו שאמר יעקב אבינו ע"ה קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך וכו' [בראשית ל"ב י'], אבל אם יחשוב האדם שהוא נזון ומקבל טובה בשביל זכות אבותיו אבל זכותו עודנו שלם יבא להתגאות, ולזה אמר שלא אכל בזכות אבותיו, שאינו מצייר בדעתו שאוכל בעולם הזה בזכות אבותיו אלא בזכות עצמו וכיון דחושב בזכות עצמו לא יתגאה...

11. בן יהוידע על סנהדרין דף פא/א

ונ"ל בס"ד דהיורד לאומנות חברו גורם לחברו שילך למקום אחר לעסוק שם באומנות שלו, כי אי אפשר לו להרויח בהיות גם זה עוסק באומנות זו ובפרט בעיר קטנה, אך אשתו ובניו ישארו בעירו שאין ידו משגת לטלטלם לעיר אחרת אלא הולך ועוסק לבדו, ואם האשה תחת בעלה רוב ימיה טהורה, כי בעת עיבור שלה היא טהורה וכשתלד תטמא חודש או יותר וטהרה, ובכל ימי הנקתה היא מסולקת דמים, ואחר כ"ד חודשי יניקה תחזור ותתעבר וכן על זה הדרך, נמצא רוב ימיה טהורה מנדה, אך זה שגרם לחברו להפרד מאשתו ולילך למקום אחר בשביל עסק אומנות, גורם שתהיה אשת רעהו תמיד טמאה דאם אינה מתעברת תראה וסת ובעלה אינו בעיר כדי שתטבול, וא"כ טמאה בנדה תהיה כל ימיה, ותשיב כאלו הוא טמא אותה בטומאת הנדה:

12. בן יהוידע על סנהדרין דף פא/א

ומה שאמר ואל אשה נדה לא קרב שלא נהנה מקופה של צדקה. נ"ל בס"ד דרך הלצה, ידידע שכר מצות בהאי עלמא ליכא, ולפי זה המצוה תדמה לאדם בעולם הזה כאשה נדה שהיא אשתו ואינו יכול להנות הנאת תשמיש ממנה אלא עד אחר ז' ימי נקיים שתטבול ויבא עליה, וכן אצל אדם זמן קצוב לו בעולם הזה ע' שנה, שהוא ז' עשריות כנגד ז' ימי נקיים של הנדה, שאח"כ תטהר ויהנה בעלה ממנה בקרוב בשר, כן הוא אחר חיים של עולם הזה שדומין לשבעה ימים נקיים אז יהנה מן המצוה, והנה מי שנהנה מקופה של צדקה על הרוב אוכל קצת מן מצותיו, יען כי דרך הגבאים לדרוש ולחקור על העניינים, ומי שיראו בו יראת שמים ומעשים טובים יתנו לו ממון יותר בתורת צדקה, ונמצא זה קצת ממצותיו הדומים בעולם הזה לאשה נדה שאין נהנים ממנה אלא אחר ז' ימי נקיים, ולכן אמר ואל אשה נדה לא קרב שלא נהנה מקופה של צדקה:

13. יד רמ"ה מסכת סנהדרין דף פא עמוד א

ואל אשה נדה לא קרב שלא נהנה מקופה של צדקה שהוא דבר מגונה למי שהוא הגון וכל דבר מגונה קרי נדה דכתיב (איכה א') היתה ירושלים לנדה ביניהם. וכתוב צדיק הוא חיה יחיה כו'. ויש מפרשין אל ההרים לא אכל שלא אכל בזכות הוריו. וענינו לא נשא שלא הלך בגבות עינים. ואומנות חבירו מדמה לה לאשת חבירו. וקופה של צדקה מדמה לאשה נדה שאינו גוזל שום אדם אבל נהנה מדבר שאין ראוי לו וקופה של צדקה אינה ראויה לאדם שאינו צריך לה:

14. דף על הדף מסכת סנהדרין דף פא עמוד א

ובספר "קהלת יצחק" כתב בשם רבי ישראל מסלנט זצ"ל, דדרך היורד לאומנות חבירו שצריך להוריד את המחירים על מנת למשוך אליו את הקונים. ואף שהוא לא מרוויח, אבל העיקר שחברו מפסיד! וזהו גם הענין, במי שבא על אשת חבירו, שמעתה נאסרת עליו, אף אם תתגרש מבעלה, ולכן לעצמו לא הועיל כלום ואילו לבעלה הוא מזיק מאד, דמוכרח הוא לגרש את אשתו. נמצא, דשני המעשים אכן דומים ומשתווים אחד לשני.

15. מאירי על סנהדרין דף פא/א

אסור לאדם לילך דרך עזות מצח בקומה זקופה ובקלות ראש וכן אסור לאדם לירד בתוך אומנותו של חבירו ואין צריך לומר שאסור ליהנות מכיס של צדקה ר"ל מי שאינו צריך לה וי"מ אותה בגבאי של צדקה שאסרו לו ליהנות ממנה אפילו דרך הלואה

16. ערוך לנר מסכת סנהדרין דף פא עמוד א

בגמרא ונעשה חמותו נידון באשת איש. ק"ק הא חמותו איסור מוסיף הוא דמוסיף בה איסור לאחר מיתת בעלה דאז מותרת משום א"א ואסורה משום חמותו וא"ל דאין זה מיקרי מוסיף כיון דאין בזה הוספת איסור חדש אלא איסור חמותו גופא דהא לענין אשת אח נמי אמרינן דמיגו דאיתוסף איסורא לגבי שאר אחים משום אשת אח איתוסף נמי לגבי ידיה משום א"א גם א"ל דאין זה מיקרי מוסיף כיון דבעת שחל האיסור אינו מוסיף רק לאחר מיתת באמת לכאורה מוכח כן דאל"כ יחשב נבילה ביוה"כ איסור מוסיף דנבילה מוסיף איוה"כ לאוסרו אחר יוה"כ...

17. תוספות על יבמות דף לג/ב

אמר ר' יוסי הבערה ללאו יצאה. תימה דאטו מי לא מני לאוי גרידי והרי זר שאכל מליקה דליכא אלא לאו דנבלה וי"ל דאע"ג דבאיסור מוסיף לר' יוסי חייל איסור קל על איסור חמור כדפריך רב אדא בפרק הנשרפין (סנהדרין דף פא. ושם) ולידון נמי באיסור אשת איש דהא מודה רבי יוסי כו' אע"ג דאיסור אשת איש קל מאיסור חמותו ...

=====

18. חדושי הר"ן על סנהדרין דף פא/ב

מתניתין מי שלקה ושנה ב"ד כונסין אותו לכיפה. יש לדקדק בזו ובכל השנויין במשנתנו בכיפה ובקנאין פוגעין בו אם הם מתקנת חכמים חכמים כענין שאמרו ב"ד מכין ועונשין שלא מן התורה או אם הם הלכה למשה מסיני, ומשמע ודאי דהלכה למשה מסיני הם דהא אמרינן בבועל ארמית שהיא הלכה למשה מסיני כדאמר ליה פנחס למשה, דאם נאמר שם מדבריהם מטעם מכין ועונשין א"א דטעם מכין ועונשין ליתיה אלא לצורך שעה למראית הב"ד אבל לעשות תקנה קבועה אין לנו שאין נביא רשאי לחדש דבר ומצוה עולמית וכ"ש לחדש מיתה למי שאינו מחוייב לה תקנה עולמית, לפיכך נראה דע"כ כל אלו השנויות במשנתנו הלל"מ ...

19. מרגליות הים

ג. אמנם ביד רמה כ' שדין הכנסה לכיפה מדברי סופרים היא

20. פרי מגדים אורח חיים פתיחה כוללת חלק ג

כד. מי שלקה ושנה, בשלישית מכניסין לכיפה סנהדרין פ"א ב' וכן פסק הר"מ ז"ל פרק ח"י מהלכות סנהדרין הלכה ד', ובתנאי על איסור כרת ובעבירה אחת כמו ג' פעמים חלב, אבל עבירות חלוקות, או מלקות בלא כרת אין מכניסין לכיפה, וכן פירש [הר"מ] בפירוש המשנה שם [פ"ט משנה ה']. וכיפה הלכה למשה מסיני כמו שכתב רש"י שם ד"ה היכא רמיזא, ואף על גב דכתבנו לעיל [ח"א אות יא] מהלכה למשה מסיני אי אפשר לענוש שום עונש כמו שכתב הר"ן ז"ל בשבת [לא, ב ד"ה והמוציא] במשנה אבות מלאכות ארבעים חסר אחת על מעביר יע"ש, זה שבוש, חדא דאין רק מסבבין מיתתו, ועוד דמהלכה למשה מסיני אי אפשר לענוש מיתת בית דין ומלקות כפי הכלל המסור בידיו לא ענש אלא א"כ הזהיר "בכתוב" מפורש, ומעביר אין שום אזהרה עליו אם לא שהוא בכלל הוצאה, משא"כ כאן כבר הוזכר מאכילת חלב בכתוב ומהלכה למשה מסיני נוכל לענוש. גם כרת אפשר לענוש מהלכה למשה מסיני דאין צריך אזהרה, דפסח ומילה יוכיחו, ובספר גנת וורדים [כלל ג] דברתי קצת מזה, ואי"ה בספר שושנת העמקים אבאר עוד.

והוא הדין מי שהרכין בראשו בשעת התראה ולא קיבל בפירוש כונסין בשלישית לכיפה, כמו שכתב הר"מ ז"ל שם הלכה ה', והוא ברייתא סנהדרין פ"א [ע"ב] על משנה מי שלקה ושנה, והדתיא מי ששתק והרכין ראשו כו'. וצריך טעם למה תנן [שם] מי שלקה ושנה אפילו מי שהרכין בראשו בשלישית כונסין לכיפה. והכסף משנה שם [הלכה ה] כתב על זה משנה שם ההורג נפשות ותניא כו', ואני העני תמה על עצמי דמשנה ההורג נפשות אפילו בפעם ראשונה כונסין אותו לכיפה כמו שכתב בפרק ד' מהלכות רוצח ושמירת נפש הלכה ח' ט' שאין עושין זה לשאר מחויבי מיתה רק לרוצח שיש בו השחתת עולם, ואלו בג' פעמים אפילו למחויבי כרת עושין כן, רק מקורו מברייתא שהביא הכסף משנה שם אח"כ וכדכתיבנא, וצ"ע קצת בזה. באופן שיש ב' מיני כיפה, א' בעבר עבירה שיש כרת וכל שכן מיתת בית דין והרכין בראשו, בשלישית כונסין לכיפה, ומתניתין מי שלקה רבותא אעפ"י שלקה וסבל משפט, כונסין בשלישית, ורוצח שהרכין בראשו פעם אחד בעדים, ומיהו רוצח אפילו לא התרו כלל מכניסין בפעם א' מיד לכיפה, וכן פסק [הר"מ] פרק ד' מהלכות רוצח ושמירת נפש הלכה ח' דכל רוצח לא מצי לתרוצי נפשו שוגג הייתי וכשמואל בסנהדרין שם.

21. רשימות שיעורים

של כיפה הוא מה שמפקיר עצמו לעבירות וחל בו חלות שם מומר בגברא, ומשו"ה חייב בכיפה לאחר שעבר ג' פעמים דמפקיר עצמו לעבירה וחל בו שם מומר בגברא.

ולכאורה יש להביא סמך לכך דמצינו שיש חילוק בין דין רשע דפסול לעדות ובין דין מומר דשחיטתו פסולה, דעיין בתוס' במס' חולין (דף יד. ד"ה השוחט) דס"ל דלא נעשה מומר לגבי שחיטה ע"י שחילל שבת פעם אחת, דאיתא במשנה שם "השוחט בשבת וביוה"כ שחיטתו כשירה", ותוס' מוקי לה דמיירי דשחט במזיד ואעפ"כ שחיטתו כשירה ולא נעשה מומר בעבירה פעם אחת, וס"ל לתוס' דלא חל חלות שם מומר בגברא ע"י שעבר עבירה פעם אחת ורק אם עבר כמה פעמים אזי חל חלות שם מומר בגברא ושחיטתו פסולה. אמנם לענין פסול עדות לא מצינו שצריך לעבור על העבירה הפוסלת כמה פעמים, ואפילו אם עבר על עבירה דגול פעם אחת הריהו נפסל לעדות. ונראה דלענין פסול עדות עצם מעשה העבירה פעם אחת מפקיע את הנאמנות של העד ופוסלו לעדות, משא"כ דין מומר לגבי שחיטה דתלוי בחלות שם מומר שבגברא שחל ע"י שעבר ג' פעמים דאזי חל חזקה שמפקיר את עצמו לעבירות, וחל בו חלות שם מומר בגברא. ונראה דדין כיפה תלוי בחלות שם "עובר עבירה" וחלות שם מומר, ולכן חל דין כיפה רק בשנה ושילש דמפקיר עצמו לעבירות.

דף פא: משנה. מי שלקה ושנה בית דין מכניסין אותו לכיפה, ומאכילין אותו שעורים, עד שכריסו מתבקעת.

ענין בגמ' זו"ל משום דלקה ושנה בית דין כונסין אותו לכיפה, אמר רבי ירמיה אמר רבי שמעון בן לקיש הכא במלקיות של כריתות עסקין, דגברא בר קטלא הוא, וקרובי הוא דלא מיקרב קטליה. וכיון דקא מוותר לה נפשיה מקרבינן ליה לקטליה עילויה". ופרש"י (כד"ה דמוותר נפשיה) זו"ל דמפקיר עצמו לעבירות עכ"ל. ונראה לבאר דהמחייב של עונש כיפה אינו עצם מעשה העבירה אלא המחייב הוא מה דמוותר נפשיה ומפקיר עצמו לעבירות. ומשום כך יש חילוק בין אם עבר עבירה רק פעם אחת או דלקה ושנה דבפעם שלישית מכניסים אותו לכיפה. דאם המחייב היא עצם מעשה העבירה אזי אין מקום לחלק בין אם עבר פעם אחת או ג' פעמים, ומוכח דהמחייב

22. עיון יעקב (על עין יעקב) סנהדרין פרק ט - הנשרפין דף פא עמוד ב אות קיח
 (קיה) ומאכילים אותו שעורים. אפשר מטעם שאמר ר' גמליאל פ"ב דסוטה דף י"ד כשם שעשתה מעשה בהמה כך קרבנה מאכל בהמה וזה שעשה מעשה בהמה ששב על קיאו לכך מאכלו מאכל בהמה:

23. מרגליות הים

והוא כילין אותו שעורים. בפיהמ"ש להרמב"ם מביא שמאכילין אותו פת שעורים. דאלו שעורים כבר ייתן אינן מאכל אדם כלל כי אם לסוסים וחמורים. אבל לחם ועוגת שעורים זהו מאכל אדם (ע' שופטים ז' י"ג לחם שעורים ובמ"ב ד מ"ב ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים לחם שעורים) וחייבת בחלה ויצאין בה יר"ח מצה בפסח אלא שהאוכלו בקביעות יזוק.

24. מרגליות הים

טו. והיכי רמיזי. ע' רש"י וביד רמה כ' הא ודאי פשיטא לן דהלמ"מ היא מיהו קמיבעיא לן היכא רמיזי מקצת. וכבר הבאתי לעיל אות ג דברי חיד רמה שהכנסה לכיפה מדברי סופרים היא. ויחכן שהלמ"מ קרא דברי סופרים ע' פיהמ"ש להרמב"ם כלים פ"ז סוף מ"ב ובס' חמדת ישראל הנזכר (פ"ה ג) כ' דסובר דזה ודאי רמיז בקרא והוא הלמ"מ דיש כח ביד הב"ד להמית לרשע מוחזק ע"י כיפה וכן ברצח אך גדר הדברים והפרטים מסרה התורה לחכמים כפי מה שיראו הם הענין. וע' הקדמת הרמב"ם לפיהמ"ש שכ' כל דבר שאין לו רמז במקרא ואינו נקשר בו ואי אפשר להוציאו בדרך מדרכי הסברה עליו לבד נאמר הלכה למשה מסיני ובהגהותי שם דהיינו שאינו נלמד מקראי או מסברה אבל יש רמזא קצת שכך היה נהוג לפנינו בישראל ע' ירושלמי פסחים פ"ו ה"א כל תורה שאין לה

25. חדושי הר"ן על סנהדרין דף פא/ב
 וא"ת ואי כל הני הלכה למשה מסיני הם א"כ הן הן גופי תורה ואי הכי היכי אמרינן לקמן מי איכא מידי דרחמנא פטריה ואנן קטלינן ליה ואקשינן ולא והא איכא מי שלקה ושנה הגונב את הקסוה המקלל בקוסם והאיכא הבעל ארמית דאלמא דכל הני אנן קטלינן להו ורחמנא פטרינהו ואי הלמ"מ הם לא פטרינהו רחמנא. ויש מתרצין דלקמן הכי פירושו ומי איכא מידי דרחמנא פטריה שלא יהרג בדין הסנהדרין ואנן קטלינן ליה בלא ב"ד שהקנאין פוגעין בהן. ולתירוץ זה קשה מה שהקשו מכונסין אותו לכיפה דהתם ע"פ ב"ד הוא נהרג אלא שיש בזה לומר דהא דלא מיקריא מיתת ב"ד דממילא הוא שמת...

26. מרגליות הים

טז. ואר"ל מ"ד כו' מאי מצודה רעה אר"ל חכה. ברש"י אידי דאיירי הכא ר"ל כו'. ובאמ"צ כ' דיש שייכות הכא למאמר זה כי הדג נאחז או ע"י מצודה ברשת שנאחז בו מוציאין אותו מן המים ונעקר ממקום חיותו ומת. או שמעלין אותו ע"י חכה. והתבדל שביניהם הוא דהנאחז ברשת אינו מרגיש צער כל עוד שהוא במים אבל הנאחז בחכה הרי מיד גם בעודו במים מרגיש כאב העוקץ בלועו. ה"ג גבי חייבי מיתת ב"ד כל עוד שאינו נהרג אין לו צער גופני ולהיפוך נותנים לו יין שישתכר ולא יצטער. אבל הנידון לכיפה הרי מרעין חבוליא שהוא ביסורים נוראים בבור צר שאינו יכול לישב או לשכוב א"כ הוא כדג הנאחז בחכה שגם בחיים מרגיש הכאב.

27. מרגליות הים

יו, החורג נפש שלא בעדים כו'. במשנה שבירושלמי הכא החורג את הנפשות כו', וכן נקט הרמב"ם בהל' רוצח פ"ט ה"ח החורג נפשות כו', משמע ברגיל בכך, ויעוין במכות ז' ע"א ר"ט ור"ע אומרים אלו היינו בסנהדרין לא נהרג אדם מעולם. רשב"ג אומר אף הן מרבין שופכי דמים בישראל וראה לעיל אות ג שכבר העירו איך מרבין שופכי דמים הרי הכניסו את הרוצח לכיפה, ובס' אלה המשפטים אות כ"ט כ' כיון שבעונש כיפה ענשו רק את הרגיל בכך היינו שהרג כמה פעמים א"כ שפיר היה לחשוש שיתרבו שופכי דמים, ודייקו ותנו למעלה מי שלקה ושנה בית דין מכניסין אותו לכיפה כו' ואלו הכא בהחורג נפשות שלא בעדים נקט בסתם מכניסין אותו לכיפה כו' דאלו בעברייני בענינים שבין אדם למקום רק הב"ד הם המענשים אבל את הרוצח שלא בעדים מענשין גם מדין מלכות.

28. רשימות שיעורים

דף פא: משנה. החורג נפש שלא בעדים מכניסין אותו לכיפה.

ובגמ' איתא "מנא ידעינן, אמר בעדות מיוחדת", ופרש"י (בד"ה עדות מיוחדת) וז"ל דשנים מעידין עליו ועדותן אמת אלא שאין מיתתו מסורה לב"ד כגון

ויש להביא ראייה ליסוד זה מהגמ' במכות (דף ו:): דבמשנה תנן "היו שנים רואין אותו מחלוק זה ושנים רואין אותו מחלוק זה ואחד מתרה בו באמצע, בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו עדות אחת, ואם לאו הרי אלו שתי עדיות, לפיכך אם נמצאת אחת מהן זוממת הוא והן נהרגין והשניה פטורה". ובגמ' שם איתא "אמר רב נחמן עדות מיוחדת כשירה בדיני ממונות, דכתיב לא יומת על פי עד אחד, בדיני נפשות הוא דאין כשירה, אבל בדיני ממונות כשירה. מתקיף לה רב זוטרא אלא מעתה בדיני נפשות תציל, אלמה תנן הוא והן נהרגין קשיא". ופרש"י (בד"ה בדיני נפשות) וז"ל כששנים רואין מחלוק זה ושנים מחלוק זה והזוממה כת האחת תצטרף עדות זו להיות כולם ככת אחת להציל את הזוממין ואת הנדון שתהא עדותן בטלה כיון דבעלמא מצטרפת יש טעם כאן להצילו ורחמנא אמר והצילו העדה עכ"ל. ומבואר דיש נאמנות לעדים בעדות מיוחדת וחל צירוף כת ביניהן אף בד"נ אלא דיש דין "והצילו העדה" שלא ימיתו ב"ד עפ"י עדות כזו, ומשונה הקשה הגמ' דמכיון שאף בעדות מיוחדת חל צירוף כת נימא דמדין נמצא א' קרוב או פסול תיבטל כל העדות.

שנים רואין אותו אחד מחלוק זה ואחד מחלוק זה דאמרינן במכות (דף ו:): דלא מיקטיל עליה, ומיהו הכא תנינן דעייל לכיפה, אבל ע"פ עד א' מוציא דבה בעלמא הוא עכ"ל. ומבואר דעדות מיוחדת מהני לגבי חיוב עונש דכיפה אע"פ שאינה מועילה בדיני נפשות בעלמא, ולכאורה מוכח מכאן דהא דעדות מיוחדת לא מהני בד"נ דעלמא אינו מפאת חסרון בנאמנות העדים ובבירור הדבר, אלא דיש הלכה מיוחדת שאין ב"ד הורגין ד' מיתות ב"ד עפ"י עדות מיוחדת והוא דין מדיני הצלה ד"והצילו העדה". דאם נימא דיש חסרון בנאמנות העדים א"כ צ"ע למה סומכין על עדותן לחייבו עונש כיפה, ומוכח דהא דאין מועיל עדות מיוחדת בד"נ לחייבו ד' מיתות ב"ד הרי הלכה מסוימת בקיום מיתת ב"ד מגזה"כ ד"לא יומת על פי עד אחד – אחד אחד" (מכות דף ו:). אך שפיר חל צירוף בין העדים ונאמנים לברר הדבר לגבי עונש של כיפה.

29. מרגליות הים

כט. הַבּוֹעַל אֲרָמִית בּוֹ, וְיִשְׂרָאֵלִית הַנִּבְעֵלֶת לִנְכְרֵי כִי
בַּמִּלְחָמוֹת ס"פ בֶּן סו"מ דָּאִין קְנָאִין פּוֹגְעִין בָּהּ. אִמְנָם הַמְרֹדְכִי בִּפְ
הַחֹלֶץ מִבֵּיא מִצָּתִי תְּשׁוּבָה מִרְבִּינוּ אֲבָרָהָם מִרְגַּנְשְׁפּוֹרֶק דָּגָם הַנִּבְעֵלֶת
לִאֲרַמָּאִי קְנָאִין פּוֹגְעִין בָּהּ. וְעַ' קָהֵלֶת יַעֲקֹב מִהַגְרִי"י אֶלְגִּזִּי תוֹס' דִּרְבִּנָּן
אוֹת ע"ז וְנוֹדַע בִּיהוּדָה תְּנִינָא אַהֲע"ז ס' ק"נ דָּאִין בָּהּ דִּין קְנָאִין
כִּיּוֹן שְׁהוּלֵד כְּמוֹתָהּ וְאִינָה יוֹלֵדֶת לַע"ז. וְעַ' הַגְהוֹת הַגְרִי"ש נַחֲזוֹן שֵׁם

30. שערים מצויינים בהלכה

וּמִדְּבָרֵי הַרְמַב"ם דִּהְרִי אֱלוֹ מְשׁוּבְחִין
וּזְרִיזִין, מִשְׁמַע קֶצֶת דְּמִצְוָה אִיכָא בִּהְרִיגָתוֹ וְלֹא
רְשׁוּת, וְכִמוֹ בְּכָל חֵיבִי מִיתוּת ב"ד, אֲלֹא כֹאן
הַקְנָאִין הֵם בַּמָּקוֹם הַב"ד. וְכֵן מִבּוֹאֵר בְּחִי'
הַר"ן לְקַמֵּן (פב. ד"ה מ"ט) שְׁכַתְּב, דֹּאע"פ
שְׁבִרְשׁוֹת הוּא עוֹשֶׂה "וְגַם שְׁהוּא מִצְוָה בְּדִבְרֵי",
אִין הָאֲחֵר נִהְרַג עָלָיו, מֵאֲחֵר שְׁאִינוּ עוֹשֶׂה
בְּרִשׁוֹת ב"ד, שֶׁאִם בָּאוּ לִימֶלֶךְ אִין מוֹרִין לוֹ
כו'. וּמִבּוֹאֵר דְּקְנָאִים מִצְוִין עַל כֵּךְ וְאִינוּ רְשׁוּת
בְּעַלְמָא. אֲבָל בִּיד רְמָה וּבִרְא"ש (ס' ד) כְּתִבּוּ,
דָּאִין מִצְוָה לְהַרְגֵן אֲלֹא רְשׁוּת בְּעַלְמָא. וְכ"כ
בְּמִשְׁנֵה לְמֶלֶךְ (רוֹצֵחַ פ"א ה"ט"ו) דְּלִיכָא מִצְוָה
גְּבִי פִנְחָס אֲלֹא רְשׁוּת, וּמִדִּיִּיק כֵּן מִדְּבָרֵי רַבִּינוּ
יְרוּחָם (נִתִּיב לֹא ח"ב) שְׁאִין מִצְוָה לְהַרְגֵן.
וְהִנֵּה דִין זֶה דְּקְנָאִין פּוֹגְעִין בּוֹ לִיתָא
בְּשׁו"ע, וְכִבְר תִּמְהָ הַחֲלֵקֶת מַחוּקֶק (אַהֲע"ז ס'
טז סק"ד) לְמָהּ הַשְׁמִיטוֹ הַמַּחֲבֵר, אֲבָל הוּכָא
בְּרַמ"א (ס' תְּכָה ס"ד), וְכַתֵּב כְּדִבְרֵי הָרַב"ד

וְהַבּוֹעַל אֲרָמִית קְנָאִין פּוֹגְעִין בּוֹ. פֶּרֶש"י בְּנֵי
אָדָם כְּשִׁירִין הַמִּתְקַנָּאִין קְנָאִתוֹ שֶׁל
מָקוֹם פּוֹגְעִין בּוֹ בְּשַׁעַת שְׁרׁוּאִין אֶת הַמַּעֲשֶׂה,
אֲבָל לְאַחֵר מִיכָן אִין מִיתָתוֹ מִסּוּרָה לְב"ד,
וְהַלְכָה לְמִשְׁנֵה מִסִּינִי הִיא. כְּתִבּ הַרְמַב"ם (אס"כ
פ"ב ה"ד) אִם פָּגְעוּ בּוֹ קְנָאִין וְהִרְגוּהוּ הִרִי אֱלוֹ
מְשׁוּבְחִין וּזְרִיזִין, וְדִבְרֵי זֶה הַלְכָה לְמִשְׁנֵה מִסִּינִי
הִיא, וְרִאִיָּה לְדִבְרֵי זֶה מַעֲשֶׂה פִנְחָס בְּזִמְרִי.
וְהָרַב"ד הִשִּׁיג עָלָיו, כִּמְהָ דְּבָרִים שֶׁהִתְרוּ בּוֹ
וְלֹא פִירֵשׁ, אֲבָל לֹא הִתְרוּ לֹא אִמְרֵי הִרִי אֱלוֹ
מְשׁוּבְחִין. וּמִפֶּרֶשׁ הַמ"מ שְׁכָל שְׁהוּא מִזִּיד אִינוּ
צָרִיךְ הַתְּרָאָה, שְׁלֹא מִצִּינוּ הַתְּרָאָה אֲלֹא לְחֵיבִי
מִיתוּת ב"ד, אֲבָל זֶה הַלְכָה הִיא וְאִינוּ רְשָׁאִין
אֲלֹא בְּשַׁעַת מַעֲשֶׂה, וְלֹא מִצִּינוּ בְּפִנְחָס שֶׁהִתְרָה
בְּזִמְרִי, וּמ"מ יִרְאֶה לִי שְׁמָהּ שְׁאִמְרוּ גְּבִי זִמְרִי
שֶׁהִיא לוֹ לְפָרוּשׁ וְלֹא פִירֵשׁ הוּא כִּשְׁהִתְרָה בּוֹ
פִנְחָס.

דִּהְיִינוּ דוֹקָא כִּשְׁהִתְרוּ בּוֹ וְלֹא פִירֵשׁ כו'. וְעַי'
בְּפִמ"ג (א"א ס' שְׁלֹט סק"ג) דְּמִי שְׁבּוֹעַל
אֲרָמִית בְּפִרְהִסְיָא בְּשַׁבָּת, לֹא אִמְרֵי קְנָאִין
פּוֹגְעִין בּוֹ.
וְנִרְאֶה לְפֶרֶשׁ מִש"כ רִש"י "בְּנֵי אָדָם כְּשִׁירִין
הַמִּתְקַנָּאִין קְנָאִתוֹ שֶׁל מָקוֹם" כו', עִפ"י מִש"כ
בְּסֵה"ק דְּבָרֵי יַחֲזַקְאֵל (פ' פִּנְחָס) לְפֶרֶשׁ הָא
דְּכִתִּיב (שם כה-יג) אֲצֵל פִּנְחָס, "תַּחַת אֲשֶׁר קָנָא
לְאֶלְקִי", דִּהוּל"ל אֲשֶׁר קָנָא לְאֶלְקִים, אֲלֹא דוּחַ
בֹּא לְהוֹרוֹת דִּהַקְנָאָה צָרִיךְ לִהְיוֹת לְפִי הַשְּׁגָת
הָאָדָם בְּעִבּוּדֵת הַשִּׁי"ת, שֶׁהִשִּׁיג הוּא בְּעִצְמוֹ,
וְלֹא לְפִי הַשְּׁגָת אֲחֵרִים.

31. שערים מצויינים בהלכה

הקשה בתש"ו הרדב"ז (ח"ב סי' תרלא) כיון שהוא חייב מיתה רק בידי שמים, איך היה להם רשות להמיתו ביד, ועוד מאי שנא מזר ששימש דקי"ל דחייב מיתה בידי שמים, ואמאי הורגין אותו במיתה מנוולת כזו, ותירץ לפי שיטת הר"ן דכל אלו השניות במשנתנו הלכה למשה מסיני הם [עי' בדברינו לעיל ד"ה מי שלקה], ולפ"ז הכי גמירי הלכתא שימיתוהו אחיו הכהנים במיתה מנוולת כזו, ולא גמירי הלכתא לזר ששימש במקדש כזו, ועי"ש מה שהאריך לתרץ עוד בזה.

אלא פרחי כהונה מוציאין אותו חוץ לעזרה. פי' בערוך (ערך פרח) בני כהנים הראוים לעבודה. ועי' במס' ברכות (מח.) א"ר יוחנן קטן פורח מזמנין עליו, ופי' הר"ח זה שנראה עליו צמח שיער נקרא פורח. וכ"כ הרע"ב במס' יומא (פ"א מ"ז) ובמס' תמיד (פ"א מ"א) ובמס' מדות (פ"א מ"ח) בחורים שמתחיל שער זקנם לפרוח. ועי' במפרש למס' תמיד (כו.).

=====

א. עיון יעקב (על עין יעקב) סנהדרין פרק ט - הנשרפין דף פא עמוד ב אות קיח
אמר ר"ל חכה. שזו מצודה רעה שעושה חבורה תוך פיו ויש לו צער. ומה"ט אמרינן במ"ק דף כ"ה ח"ו דחכה בצדיקי איכא כי מיתתם כמשחל בניתא מחלבא שהוא מיתת נשיקה:

ב. מהר"ל חדושי אגדות על סנהדרין דף פא/ב
אמר ריש לקיש חכה. פי' כאשר נצוד הדג בתוך המצודה אינו ברע, אבל החכה מצודתו שנצוד בו הוא רע אליו שנוקב את הדג ולכך נקרא מצודה רעה. וכן בני אדם אלו היה מיתתו כמו שראוי על מטתן אינו כ"ב ברע, אבל מיתתן הוא בשבי כמו הדג אשר נצד במצודה רעה:

ג. בן יהוידע על סנהדרין דף פא/ב
דמכניסים אותו לכיפה שהוא דבר חדש שלא נתפרש בכתוב, ונעשה העונש דוגמת הרשעה שהוא הרג את חבריו וגרם להכניסו ולהביאו בקבר שהוא מקום צר, לכך מכניסים אותו לכיפה, והוא עשה מעשה בהמה שאוכלת שעורים, לכך מאכילין אותו שעורים והמה יהיו סיבת מיתתו, וזו היא כונת הכתוב תמותת רשע רעה שימיתו ויענישו אותו דוגמת הרעה שעשה:

ד. מהר"ל חדושי אגדות על סנהדרין דף פא/ב
קנאין פוגעין בו. מפני שמתדבק באומה אחרת וכמו שכתוב אצל הסוטה (במדבר ה') וקנא את אשתו, והיינו כשאשתו מזנה עם אחר, וזה נקרא קנאה וכך כאשר הישראל מזנה עם גויה קנאין פוגעין בו:

ה. שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק א סימן לח
בענין קנאין פוגעין בכוהל ארמית ר"ח מנ"א תשי"ז. מע"כ חתני כבני הרב הגאון מוהר"ר אליהו משה שיסגאל שליט"א. הנה ודאי האמת כאשר כתבת בשם הגאון ר' שלמה היימאן זצ"ל שלא הותר זה אלא לקנאין, שהוא כדפרש"י בסנהדרין דף פ"א בני אדם כשרים המתקנאים קנאתו של מקום פוגעין בו עיין שם ואם הוא לכוונה אחרת הרי אינו קנאי ולא הותר לו וממילא הוא רוצה ממש שהוא חייב מיתה בעצם כפי שידוע כלפי שמיא אך אינו שייך להרגו בדיני אדם משום דאולי האמת שהוא קנאי, דאף אם לפי אומדן דעתנו אין איש זה ראוי למדרגת קנאי מ"מ אולי אין אומדנא שלנו אמת וספק נפשות להקל...

ובכחן ששמש בטומאה שפרחי כהונה מוציאין אותו חוץ לעזרה ומפצעין את מוחו בגיזרין, מסתבר לע"ד דהוא נמי רק לאלו שמצאו אותו משמש בטומאה רשאיין להוציא אותו באמצע עבודתו לפצוע מוחו אבל

כשכבר פסק בעצמו מלעבוד אסור להם לפצוץ מוחו אלא נידון בב"ד ורק במלקות ואם לא היתה התראה יהיה במיתה בידי שמים. דלא מסתבר כלל לומר דעל שמוש בטומאה שאינו אלא ממחוייבי מיתה בידי שמים שקיל מחייבי כרת, שיהיה עוד חמור מכל חייבי מיתות ב"ד שיהיה הרשות להורגו לעולם וגם לכל הכהנים אף אם יודעין רק ע"פ עדות. ולכן צריך לומר דרק אלו שמצאוהו בעצמם רשאים ורק כשהוציאוהו באמצע עבודתו שהם הפסיקוהו ולא כשכבר פסק מעצמו וגם לא בזמן שאחר אפשרות הראשון לפצוץ מוחו אלא רק תיכף כשמוציאין אותו חוץ לעזרה או גם חוץ לחיל לתוס' זבחים דף ל"ב.

ולע"ד זהו טעם התוי"ט שכתב על הא דתנן במתני' חוץ לעזרה משום דבהר הבית מותרים טמאי מתים ומת עצמו שהקשה המל"מ בפ"ד מביאת מקדש ה"ב הא בחיל ועזרת נשים אין טמאי מתים נכנסים מדרבנן עיין שם, דטעמו שכיון שמן התורה מותרים שם טמאי מתים נמצא שמקום הפציעה שנאמרה בהלכה דוקא בהר הבית שלהוציא לחוץ הוא כזמן שאח"כ שלא הותר להם ולכן לא אסרו זה חכמים דהיה נמצא שיתבטל דין דפציעת מוחו בגיזרין לגמרי.

ו. ספר שם משמאל - פרשת במדבר - שנת תרע"ג

במשנה (סנהדרין פ"א ע"ב) הגונב את הקסוה, ובגמ' שאזהרת' משום ולא יבואו לראות כבלע את הקודש ומתו. הנה כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה פירש מה שכלי שרת נקרא קסוה שפירש"י (שמות כ"ה כ"ט) שקסוה הוא דבר שיש לו תוך בלשון ערבי, כי כלי שרת שיש לו תוך מקדש ושאינו לו תוך אינו מקדש. והנה האדם הוא כלי שרת כמ"ש הר"י יונה, ע"כ עיקר הקדושה היא בפנימיותו ותוכו וכמ"ש במשכן תוכו רצוף אהבה כן הוא בפנימיותו ישראל. והנה מי שתוכו מקולקל באהבות חיצוניות ואין תוכו כברו הרי הוא גונב את פנימיותו, היינו האהבה, ממה שראוי להיות וממשיכה לחיצוניות, הריהו גונב את הקסוה. ובכן בשבתות ובימים טובים שמתעוררת האהבה בלב ישראל צריך שמירה ביותר, שיקבע מחשבתו בחזק באהבת ה' שלא ימשך ממנו לאהבה חיצונית, ומה גם שבת עת המנחה סעודה שלישית רעוא דרעוין מנהג ישראל להיות דבקים אז בשירות ותשבחות ביותר:

ז. דף על הדף מסכת סנהדרין דף פא עמוד ב

במשנה: הבוהל ארמית, קנאין פוגעין בו.
בספר אוהב ישראל כתוב ש'פגיעה' לשון תפלה, היינו, צריכים לעורר עליו רחמים מרובים, עד שיעשה תשובה.

וחשבתי שכתוב בספר פרי צדיק פרשת ואתחנן מהכהן הגדול מלובלין זי"ע, **שמשה רבינו היה בדעתו ללמד זכות אף על העוברין והחייבים, ומשום הכי אמר לפנחס כיון שבוער כך קנאת ה', לך נאה הדבר וראוי.**

אבל אולי משה רבינו (שהוא הביא ההלכה זו שהבוהל ארמית קנאין פוגעין בו) פירש המילה 'פוגעין' כמו האוהב ישראל, ורצה להתפלל וללמד זכות על העוברין והחייבים, וכעין שמצינו במכות (ז' ע"א) שאמר רבי עקיבא "אילו היינו בסנהדרין, לא נהרג אדם מעולם".

ואולי גם פנחס הודה לפשט הזה כמו שכתוב 'ויעמוד פנחס ויפלל', אלא שצריך ג"כ לעשות יותר מלהתפלל בלבד. (וללוי אמר)